

CZESŁAW SKOWRONEK

*Wybrane problemy sytuacji finansowej sektora przedsiębiorstw
na tle uwarunkowań makroekonomicznych*

Selected aspects of the corporate sector financial standing
in terms of the macroeconomic conditions

Słowa kluczowe: sektor przedsiębiorstw, sytuacje finansowe, płynność, rentowność, produktywność zasobów, struktura kapitałowa, eksport, inwestycje, zysk, aktywa, koszty, przychody

Key words: corporate sector, financial situation, liquidity, profitability, resources productivity, capital structure, exports, investments, income, assets, expenses, revenues

Na łamach *Annales UMCS* wielokrotnie już prezentowałem teksty traktujące o sektorze polskich przedsiębiorstw niefinansowych. Ostatnie dwa artykuły, dzięki uprzejmości Redaktorów Pani Profesor Urszuli Wich oraz Pana Profesora Jerzego Węclawskiego, ukazały się w 2009 i 2010 r.¹ Przedstawiłem tam podstawowe zjawiska i procesy, jakie miały miejsce w sektorze przedsiębiorstw w okresie transformacji systemowej oraz w latach 2008–2009, a więc w początkowej fazie światowego kryzysu finansowego i gospodarczego. Wiele ocen i tendencji, które sformułowałem uprzednio, znalazło potwierdzenie w kolejnych latach – 2010–2012.

Korzystając z uprzejmego zaproszenia Pani Profesor Urszuli Wich, w tym tekście zamierzam kontynuować tematykę związaną z działalnością gospodarczą sektora polskich przedsiębiorstw. Moim zamiarem jest przedstawienie wybranych problemów sytuacji ekonomicznej, w tym zwłaszcza finansowej przedsiębiorstw w ostatnich

¹ *Sytuacja finansowa sektora polskich przedsiębiorstw na tle zjawisk kryzysowych w gospodarce*, *Annales UMCS*, sectio H: *Oeconomia*, vol. XLIII, Lublin 2009, s. 21–36; *Sektor przedsiębiorstw w procesie transformacji polskiej gospodarki*, *Annales UMCS*, sectio H: *Oeconomia*, vol. XLIV, Lublin 2010, s. 149–170.

latach, tj. 2009–2012. W tym okresie zarysowały się dość istotne wahania dynamiki procesów gospodarczych. Już w poprzednich artykułach wskazałem na ujemne skutki dla polskiej gospodarki światowego kryzysu gospodarczego i finansowego. Lata 2010–2011 przyniosły polepszenie wielu wskaźników ekonomicznych, poprawiła się także sytuacja finansowa, ale wiele zjawisk nadal wskazywało na negatywne skutki oddziaływania gospodarki światowej. Polska gospodarka jest ogniwem systemu globalnego, choć ma oczywiście specyficzne cechy, które w krótkich okresach mogą łagodzić ujemne skutki kryzysu. Oznaki „zielonej wyspy” nie mogą utrzymywać się długo i wiele zjawisk roku 2012 wskazuje na znaczący ujemny wpływ gospodarki globalnej na polską, w tym na sektor przedsiębiorstw.

1. Uwarunkowania makroekonomiczne

Sytuacja finansowa sektora przedsiębiorstw kształtuje się w dużym stopniu pod wpływem zjawisk i procesów gospodarczych, jakie występują w naszym kraju. Duże znaczenie mają również zjawiska globalne, w tym także w krajach Unii Europejskiej, w których sektor przedsiębiorstw lokuje 70% eksportu towarów i usług. Zanim przedstawię podstawowe oceny sytuacji finansowej, chcę zwrócić uwagę na procesy, jakie mają miejsce w ostatnich latach w polskiej gospodarce.

Ostatnie miesiące przyniosły widoczne osłabienie dynamiki gospodarczej. Maleje tempo wzrostu PKB, produkcji przemysłowej i budowlanej, zwiększa się bezrobocie. Zmiana kursów walut obcych negatywnie rzutuje na eksport i import towarów i usług². Wszystkie te zjawiska przekładają się negatywnie na sytuację finansową przedsiębiorstw³.

Zjawiska kryzysowe i recesyjne w skali światowej nie zostały przewyżczone, mimo podejmowania aktywnych przeciwdziałań w krajach Unii Europejskiej, Stanach Zjednoczonych i w wielu innych państwach.

Wpływ tych negatywnych czynników na polską gospodarkę, a także sytuację przedsiębiorstw, zwłaszcza w ostatnich miesiącach, jest w pełni widoczny. Niżej przedstawiam syntetyczną charakterystykę wybranych problemów, które znacząco oddziałują na sytuację finansową przedsiębiorstw.

Dynamika Produktu Krajowego Brutto. Powszechnie przyjmuje się, że syntetycznym przejawem aktywności gospodarczej jest tempo wzrostu PKB. W ostatnich latach Polska na tle innych krajów, zwłaszcza Unii Europejskiej, charakteryzowała się dość wysokim tempem wzrostu PKB. Wskaźniki dynamiki wg GUS liczone w cenach stałych kształtowały się następująco⁴:

² Obliczenia własne na podstawie: Rocznik Statystyczny GUS, 2012, tabl. 8 (477).

³ Uzasadnienie tych tez jest zawarte w tekście artykułu.

⁴ „Biuletyn Statystyczny”, nr 7 z 2012 r., tabl. 1; dane dotyczące II kw. 2012 r. wg: PKB w II kw. 2012 r. Szacunek wstępny, GUS, Warszawa 2012.

	Wskaźniki dynamiki w % (rok do roku)
2008	105,1
2009	101,6
2010	103,9
2011	104,3
I kw. 2012	103,0
II kw. 2012	102,5

Powyższe dane wskazują, że w 2009 r. nastąpił wyraźny spadek tempa wzrostu PKB. Wpływ światowego kryzysu gospodarczego, zwłaszcza finansowego, nie ominął polskiej gospodarki. W kolejnych dwu latach tempo wzrostu PKB wzrosło do ok. 4%. Rok 2012 charakteryzuje się ponownie znaczącym spadkiem tempa wzrostu PKB. W krajach UE tempo wzrostu PKB w 2011 r. oraz w I kw. roku 2012 r. wykazywało stagnację na poziomie zerowym, czyli nie wystąpił wzrost, przy zróżnicowanym tempie wzrostu i spadku w poszczególnych krajach⁵.

Jak wskazuje doświadczenie ubiegłych lat, tempo wzrostu PKB do 4% w skali rocznej może być realizowane bez wzrostu zatrudnienia. Z punktu widzenia efektywności gospodarowania takie zjawisko jest korzystne: przyrost PKB dokonuje się na drodze wzrostu wydajności pracy. Natomiast z punktu widzenia rynku pracy obniżenie tempa wzrostu do 2% przekłada się na wzrost bezrobocia. Takie zjawisko obserwujemy w III kw. 2012 r., a stopa bezrobocia zbliża się do 13%⁶.

Cztery podstawowe działy produkcji materialnej: przemysł, budownictwo, handel, transport i gospodarka magazynowa, w 2011 r. blisko w 60% partycypowały w tworzeniu wartości dodanej brutto⁷. Zatem dynamika ich rozwoju w poważnym stopniu decyduje o wzroście PKB i wielu innych zjawiskach w gospodarce. Dane za ostatnie miesiące wskazują na osłabienie tempa rozwoju wymienionych działów.

Niżej przytoczono wybrane dane charakteryzujące to zjawisko:

- W przemyśle produkcja sprzedana w cenach stałych w 2011 r. w stosunku do 2010 r. wzrosła o 7,5%, natomiast w okresie 7 miesięcy 2012 r. tylko o 4,1%, a produkcja w lipcu 2012 r. była niższa niż w czerwcu⁸; w sierpniu nastąpiło dalsze osłabienie tempa wzrostu produkcji przemysłowej.
- Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej w 2011 r. w stosunku do 2010 r. zwiększyła się o 12,4%, ale za 7 miesięcy 2012 r. już tylko o 4,8%, z dalszą tendencją spadkową⁹.

⁵ „Biuletyn Statystyczny” GUS, 2012, nr 7, tabl. 71.

⁶ „Biuletyn Statystyczny” GUS 2012, nr 11, tabl. 13; stopa bezrobocia na 30.11.2012 r. wyniosła 12,9%.

⁷ Obliczono na podstawie danych tabl. 3 Biuletynu Statystycznego GUS, 2012, nr 7.

⁸ *Ibidem*, tabl. 52.

⁹ *Ibidem*, tabl. 56.

Podobne zjawiska występują w transporcie. W handlu widać także osłabienie dynamiki obrotów, ale nie jest ono tak silne jak w przemyśle i budownictwie.

Spadek tempa wzrostu produkcji, obrotów i usług w sposób negatywny przekłada się na poziom kosztów działalności przedsiębiorstw i ich wyniki finansowe. Koszty stałe stanowią znaczący odsetek kosztów (ok. 30%) i też wpływają na niższą skalę produkcji bądź obrotów, powodując wzrost poziomu kosztów i spadek wyniku finansowego, co przedstawiono w dalszym fragmencie tego tekstu.

Eksport i import. Wymiana z zagranicą polskich przedsiębiorstw w znaczącym stopniu kształtuje przychody i koszty ich działalności. Zmienność kursu euro i dolara wprowadza wysoki stan niepewności co do wyników finansowych z tytułu sprzedaży wyrobów, towarów i usług. Szczególnie silny wpływ zmiany kursu euro wywierają na przychody ze sprzedaży, gdyż eksport przedsiębiorstw w ponad 70% jest realizowany w tej walucie. Po stronie kosztów znaczny jest udział importu rozliczanego w dolarach (dotyczy zwłaszcza importu paliw – ropy, gazu – surowców i materiałów), co wpływa na kształtowanie się kosztów działalności przedsiębiorstw. Oto dane charakteryzujące zmiany kursu złotego do euro i dolara¹⁰:

	EUR		USD	
	zł/euro	%	zł/USD	%
2008	3,52	100,0	2,41	100,0
2009	4,33	123,0	3,12	129,5
2010	3,99	113,4	3,02	125,3
2011	4,12	117,0	2,96	122,8
I kw. 2012	4,23	120,0	2,89	119,9
I półr. 2012	4,25	120,7	3,27	135,7

Powyższe dane wskazują, że w ostatnich latach występowały zmiany kursu złotego do wymienionych walut z ogólną tendencją ich wzrostu; jeśli przyjąć za 100 kurs euro w 2008 r., w I półroczu 2012 r. wzrósł on o blisko 21%. Jeszcze większe zmiany wystąpiły w kształtowaniu się kursu dolara; w wymienionym okresie wzrósł on o blisko 36%. Takie proporcje wzrostu kursu tych walut ujemnie wpływały zwłaszcza na poziom kosztów i były jednym z głównych czynników szybszego wzrostu kosztów niż przychodów, co rozpatruję w dalszej części tego tekstu.

¹⁰ „Biuletyn Statystyczny” GUS 2012, nr 7, tabl. 1.

W kolejnych miesiącach 2012 r. obserwujemy spadek dynamiki eksportu, co także ujemnie rzutuje na przychody z tytułu sprzedaży. Oto wielkości charakteryzujące to zjawisko w mld euro¹¹:

	2011	2012	Wskaźniki zmian 2011 = 100
I kw.	36,2	33,9	93,6
II kw.	37,2	34,4	92,5
I półr.	73,4	68,3	93,1

Liczony w euro polski eksport w I półroczu 2012 r. był niższy o 7% w stosunku do I półrocza 2011, a spadek w II kwartale okazał się większy niż w I kw. 2012 r. Eksport liczony w zł w I półroczu 2012 r. był większy o 9% w stosunku do I półrocza roku 2011¹². Można więc szacować, że zwiększył się wolumen eksportu, ale wzrost kursu euro sprawił, iż uzyskaliśmy mniejszą kwotę waluty euro.

Powyższe zjawiska po stronie eksportu i importu mają negatywne przełożenie na sytuację finansową przedsiębiorstw. Wpływają na osłabienie tempa wzrostu przychodów, powodują szybszy wzrost kosztów niż przychodów i w konsekwencji prowadzą do redukcji wyników finansowych w wielkościach bezwzględnych.

Inwestycje w aktywa trwałe. Przejawem procesów rozwojowych w gospodarce, w tym także sektora przedsiębiorstw, jest skala, struktura, a także tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych w aktywa trwałe. Niżej przytaczam najbardziej syntetyczne dane, które charakteryzują ten szczególnie istotny problem.

Dynamika nakładów inwestycyjnych liczonych w cenach stałych w ostatnich latach kształtowała się następująco¹³:

	Wskaźniki zmian, rok ub. = 100
2008	110,7
2009	99,2
2010	100,2
2011	109,4

¹¹ „Biuletyn Statystyczny” GUS 2011, nr 7/2011, tabl. 62 i 2012, nr 7, tabl. 64.

¹² Obliczenia własne na podstawie danych tabl. 65 Biuletynu Statystycznego 2012, nr 7.

¹³ Rocznik Statystyczny GUS 2011, tabl. 3 (543), dla roku 2011 „Biuletyn Statystyczny” GUS 2012, nr 7, tabl. 46.

Dane te wskazują, że w 2009 r. miało miejsce załamanie tempa wzrostu nakładów inwestycyjnych. Wystąpiło więc zjawisko podobne do innych przejawów rozwoju gospodarki. Rok 2011 przyniósł wyraźne zwiększenie nakładów inwestycyjnych: wyniosły one 240 mld zł. Również dane za pierwsze półrocze 2012 r. wskazują na utrzymywanie się wysokiego wzrostu nakładów (7,6%). Jedną z przyczyn były środki z UE, skierowane zwłaszcza na rozwój infrastruktury (w tym koleje, drogi, dworce lotnicze itp.). Również przedsięwzięcia inwestycyjne związane z Mistrzostwami Europy w Piłce Nożnej 2012 (EURO 2012) były ważnym impulsem w dynamizowaniu nakładów inwestycyjnych. Interesujące będzie odnotowanie zmian w strukturze nakładów. Jeśli w 2000 r. sektor publiczny partycypował w nakładach inwestycyjnych w wysokości 34,8%, to w 2010 r. – w 43,5%. Nastąpiło podwojenie udziału inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego – z 11,5% w 2000 r. do 22,6% w 2010 r. Inwestycje zrealizowane przez ten sektor w 2010 r. osiągnęły kwotę blisko 50 mld zł. Wzrost nakładów inwestycyjnych, jaki miał miejsce w sektorze przedsiębiorstw, nie wyczerpuje ich wpływu na ten sektor. Inwestycje dały impuls do wzrostu popytu na materiały, maszyny i urządzenia techniczne, środki transportu, usługi budowlane. Można więc stwierdzić, że zwiększenie przychodów w przedsiębiorstwach przemysłowych, budowlanych, a w części także handlowych miał swoje źródło także w wysokiej dynamice nakładów inwestycyjnych. Perspektywy inwestowania w kolejnych latach, zwłaszcza 2012–2014, mogą nie być tak korzystne, co może wynikać m.in. z budżetu UE na lata 2014–2020. Może się okazać, że wielkość nakładów inwestycyjnych nie będzie miała tak korzystnego wpływu na sytuację finansową przedsiębiorstw, jak ma to miejsce w latach 2011–2012.

2. Sektor przedsiębiorstw i przejawy sytuacji finansowej

Podstawowym członem polskiej gospodarki jest sektor przedsiębiorstw niefinansowych. Jego funkcjonowanie w wielu fragmentach przesądza o całokształcie wyników gospodarczych kraju. Można wymienić następujące czynniki znaczenia tego sektora¹⁴:

- jest producentem i dostawcą dóbr rzeczowych zaspokajających potrzeby konsumpcyjne oraz inwestycyjne społeczeństwa i gospodarki;
- jest głównym ekspertem towarów i usług, których wartość w 2011 r. wynosiła 136 mld euro;
- jest podstawowym źródłem tworzenia PKB; wartość dodana tego sektora przekracza 70% całości PKB;
- w głównej mierze stanowi miejsce pracy dla osób zatrudnionych w gospodarce;
- z sektora przedsiębiorstw pochodzi największa część dochodów budżetowych w postaci podatków: VAT, akcyzowego, dochodowego i innych.

¹⁴ Z. Bolkowska, Cz. Skowronek, *Z dala od światowego kryzysu?*, [w:] *Przedsiębiorstwo przyszłości*, „Kwartalnik Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa” 2012, nr 3 (12), s. 9.

Wymienione czynniki przesądzą o znaczeniu sektora przedsiębiorstw w gospodarce. Z tego choćby względu ich sytuacja ekonomiczna, w tym finansowa, powinna być stałym przedmiotem zainteresowania polityki gospodarczej państwa – z jednej strony powinna ona tworzyć sprzyjające warunki funkcjonowania przedsiębiorstw, z drugiej zaś ukazywać makroekonomiczne warunki i czynniki, które mogą być wykorzystane przez przedsiębiorstwa w ich polityce rozwojowej.

Sytuacja finansowa przedsiębiorstw należy do złożonych kategorii ekonomicznych. Stanowi odzwierciedlenie w pieniądzu całokształtu działalności gospodarczej przedsiębiorstw. Złożoność tej sytuacji wynika z wielu przyczyn. Kształtują ją czynniki wewnętrzne przedsiębiorstwa takie jak: strumienie przychodów i kosztów, zasoby trwałe i obrotowe, źródła finansowania aktywów, tak własne, jak też obce. Przemowny wpływ na sytuację finansową przedsiębiorstw wywierają czynniki i warunki zewnętrzne, zwłaszcza zaś uwarunkowania rynków: towarów, pracy, finansowych. Także regulacje państwa mają istotne znaczenie dla kształtowania sytuacji finansowej. Mam tu na względzie regulacje dotyczące podatków i innych obciążeń fiskalnych, zasad amortyzacji majątku trwałego, systemu rachunkowości itp.

Za większością poglądów wyrażanych w literaturze przedmiotu przyjmuję, że sytuację finansową przedsiębiorstw charakteryzują zwłaszcza następujące problemy:

- płynność finansowa, którą możemy w uproszczeniu określić jako zdolność przedsiębiorstwa do terminowej spłaty zobowiązań finansowych;
- rentowność, wyrażająca nadwyżkę przychodów z całokształtu działalności nad poniesionymi kosztami; może być ona mierzona wartością bezwzględną lub relacją do innych wielkości ekonomicznych charakteryzującą strumienie przychodów i kosztów, a także zasobów oraz kapitałów;
- produktywność zasobów: trwałych, obrotowych, osobowych i finansowych, wyrażająca relację tych zasobów do strumieni np. przychodów, co wyraża zasobochłonność procesów gospodarczych, lub odwrotnie, relację przychodów do wielkości zasobów;
- struktura kapitałowa, zwłaszcza relacje kapitałów własnych i obcych, a także ocena tej struktury przez pryzmat źródeł finansowania aktywów.

Kolejność rozpatrywania problemów sytuacji finansowej nie jest przypadkowa. W krótkim horyzoncie czasowym kluczową sprawą dla przedsiębiorstwa jest zachowanie płynności finansowej. Bywają bowiem przypadki, że przedsiębiorstwo rentowe, mając wadliwą strukturę aktywów obrotowych i zobowiązań, traci płynność finansową, co w skrajnych wypadkach może prowadzić do jego upadłości. W perspektywie długookresowej rentowność jest rozstrzygająca dla całokształtu sytuacji finansowej. Może pozytywnie wpływać na poziom płynności finansowej, a także na zwiększenie kapitałów własnych. Zysk stanowiący nadwyżkę przychodów nad ponoszonymi kosztami jest źródłem:

- dochodów budżetowych w postaci podatku dochodowego,
- dywidendy właścicieli i stanowi wynagrodzenie za powierzone kapitały,

- powiększenia kapitałów własnych, które tworzą sprzyjające warunki rozwoju przedsiębiorstwa.

Produktywność zasobów to jeden z przejawów ich efektywności. Wzrost produktywności jest takim samym źródłem poprawy rentowności jak zwiększenie przychodów i obniżka kosztów.

Struktura kapitałowa stanowi podstawowy czynnik stabilizacji finansowej przedsiębiorstwa. Niedostatek kapitałów własnych wpływa destabilizująco na funkcjonowanie przedsiębiorstwa, zmniejsza zaufanie zewnętrznych dawców kapitałów (np. banków). Podstawowym źródłem wewnętrznym wzrostu kapitałów własnych jest ich rentowność i właściwy podział wyników finansowych, zwłaszcza zaś uwzględnienie wieloletnich perspektyw rozwojowych.

Do bliższej prezentacji sytuacji finansowej przedsiębiorstw wybrałem dwa zagadnienia: płynność i rentowność sektora przedsiębiorstw. Są to kwestie szczególnie istotne z punktu widzenia sytuacji finansowej. Zagadnienia produktywności i struktury kapitałowej wymagają oddzielnego potraktowania.

3. Płynność finansowa

Poziom płynności finansowej w ostatnich latach utrzymywał się na dość wysokim poziomie, jeśli zjawisko to będziemy mierzyć przeciętnymi wartościami poszczególnych wskaźników dla całego sektora przedsiębiorstw. Sytuacja poszczególnych branż i przedsiębiorstw jest zróżnicowana. Występuje, na co wskazuję niżej, tendencja spadku poziomu wskaźników, ale wiele przedsiębiorstw ma trudności z zapewnieniem terminowej spłaty zobowiązań. W 2012 r. narastającym zjawiskiem jest upadłość przedsiębiorstw powodowana brakiem płynności finansowej, na co składa się wiele przyczyn.

Płynność finansową kształtują dwa podstawowe czynniki:

- wielkość i struktura aktywów obrotowych,
- wielkość i struktura zobowiązań krótkoterminowych.

Dane bezwzględne, jakie przytaczam niżej, podzieliłem na dwa okresy:

- lata 2008–2010; dla tego okresu dostępne dane obejmują cały sektor przedsiębiorstw o zatrudnieniu powyżej 9 osób, a więc przedsiębiorstwa małe (bez mikro), średnie i duże;
- lata 2011–2012; dane dotyczą tylko przedsiębiorstw średnich i dużych, o zatrudnieniu powyżej 49 osób.

Dane liczbowe i obliczone wskaźniki charakteryzują zjawiska i procesy finansowe w okresie szczególnym, który przypada na lata światowego kryzysu finansowego i gospodarczego. Polska gospodarka, a także sektor przedsiębiorstw odczuwają skutki tych kryzysów. Dane charakteryzujące sytuację finansową sektora przedsiębiorstw wykazywały zmienne tendencje, także bezwzględny spadek wyników finansowych.

W pierwszej kolejności rozpatrzę strukturę aktywów obrotowych, które są podstawowym czynnikiem kształtowania płynności finansowej.

Tabela 1. Aktywa obrotowe i zobowiązania krótkoterminowe sektora przedsiębiorstw w latach 2008–2010

Lp.	Treść	31.12.2008		31.12.2009		31.12.2010	
		w mld zł	%	w mld zł	%	w mld zł	%
1.	Aktywa obrotowe ogółem w tym:	773,4	100,0	794,6	100,0	874,5	100,0
1.1	zapasy	209,6	27,1	204,3	25,7	215,7	24,7
1.2	należności krótkoterminowe	347,1	44,9	348,5	43,8	383,8	43,9
1.3	inwestycje krótkoterminowe	191,6	24,8	218,0	27,4	249,8	28,6
2.	Zobowiązania krótkoterminowe w tym:	572,0	100,0	557,0	100,0	596,8	100,0
2.1	z tytułu dostaw i usług	273,3	47,8	277,8	49,8	305,2	51,1
2.2	z tytułu kredytów i pożyczek	151,3	26,5	135,3	24,3	132,2	22,1

Źródło: Rocznik Statystyczny GUS 2009, tabl. 3 (498) i 6 (501) i 2011 – tabl. 3 (487) i 6 (490) oraz obliczenia własne.

Wielkości bezwzględne i obliczone wskaźniki struktury aktywów obrotowych oraz zobowiązań krótkoterminowych wskazują na kilka zjawisk godnych odnotowania. Rok 2009 przyniósł bezwzględny spadek zapasów przy stabilizacji należności i wzroście inwestycji krótkoterminowych, w tym zwłaszcza środków pieniężnych. Charakterystyczną cechą tych lat jest stały wzrost bezwzględny, także udziałów inwestycji krótkoterminowych w aktywach obrotowych. Ten najbardziej płynny składnik aktywów pozwalał na zachowanie i umocnienie płynności finansowej większości przedsiębiorstw.

Również zobowiązania krótkoterminowe wskazują na zahamowanie tendencji wzrostowych. W wielkościach bezwzględnych możemy odnotować bezwzględny spadek zobowiązań (o 15 mld zł) w 2009 r. oraz ich wysoki wzrost w 2010 r. (40 mld zł). Jednocześnie nastąpiły znaczące zmiany w strukturze zobowiązań. Bezwzględna kwota kredytów i pożyczek zmniejszyła się ze 151 mld zł w 2008 r. do 132 mld zł w 2010 r., a ich udział w zobowiązaniach krótkoterminowych wynosi tylko 22%. Wydaje się, że tę tendencję można łączyć ze wzrostem własnych środków finansowych, na co wskazałem wyżej. Można także uznać, iż spadek zadłużenia kredytowego wiąże się z zaostrzeniem przez sektor bankowy polityki kredytowej wobec przejawów osłabienia dynamiki rozwojowej i pogorszenia wyników finansowych sektora przedsiębiorstw.

Wielkości bezwzględne charakteryzujące aktywa obrotowe i zobowiązania pozwalają obliczyć standardowe wskaźniki płynności. Zwykle wyodrębnia się trzy wskaźniki, różnie nazywane. GUS nazywa je stopniami, a mianowicie:

- Wskaźnik I stopnia to stosunek inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych.

- Wskaźnik II stopnia to stosunek sumy należności i inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych.
- Wskaźnik III stopnia to stosunek całości aktywów obrotowych do zobowiązań krótkoterminowych.

W tabeli 2 zestawilem wskaźniki płynności na koniec lat wymienionych w tabeli 1.

Tabela 2. Wskaźniki płynności finansowej sektora przedsiębiorstw na 31.12 odpowiednich lat (w %)

Treść	2008	2009	2010
Wskaźniki płynności finansowej:			
I stopnia	33,5	39,1	41,8
II stopnia	94,2	101,7	106,2
III stopnia	135,2	142,7	146,5

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych zawartych w tabeli 1.

Zestawione w tabeli 2 wskaźniki płynności finansowej sektora przedsiębiorstw wskazują na kilka istotnych zjawisk, godnych odnotowania. Wszystkie trzy wyodrębnione stopnie wskaźników płynności wykazują tendencję wzrostową, która ma swoje źródło w dość znacznej stabilizacji wielkości zobowiązań – ich bezwzględny spadek miał miejsce w 2009 r., zaś wzrost w 2010 r. w stosunku do 2008 r. wyniósł tylko 25 mld zł, podczas gdy aktywa obrotowe w tym okresie zwiększyły się o 100 mld zł. Biorąc pod uwagę poziom wskaźników płynności w 2010 r., możemy stwierdzić, że są to wskaźniki wysokie, zapewniające znaczny poziom płynności finansowej. Wskaźnik I stopnia oznacza nadpłynność sektora przedsiębiorstw. Uprzednio zwróciłem uwagę na wysoki udział środków pieniężnych w strukturze aktywów. Przedsiębiorstwa wobec niepewności i zagrożeń wynikających ze zjawisk kryzysowych w gospodarce światowej, ale także z warunkowań wewnętrznych nie podejmowały w dostatecznym stopniu przedsięwzięć rozwojowych – skutkiem tego są m.in. znaczące środki pieniężne, które nie są niezbędne w takiej skali dla zapewnienia płynności finansowej.

Lata 2011–2012 przyniosły dalsze zmiany, które warto odnotować dla ukazania tendencji zmian w sytuacji finansowej. W tabeli 3 zestawilem dane bezwzględne, na podstawie których zostaną obliczone wskaźniki płynności.

Już bezwzględne dane zawarte w tabeli 3 wskazują na to, że w ostatnich miesiącach roku 2011 oraz 2012 zaszły znaczące zmiany. Oto ważniejsze z nich:

- W I półroczu 2012 r. inwestycje krótkoterminowe, zwłaszcza środki pieniężne, zmniejszyły się o blisko 30 mld zł, tj. o 15%.
- Spadek ten, jak się wydaje, był jedną z przyczyn wzrostu zadłużenia kredytowego o ok. 30 mld zł, tj. blisko 40%; tak znaczących zmian nie obserwowaliśmy w poprzednich latach.

- Udział kredytów i pożyczek w całości zobowiązań krótkoterminowych zwiększył się o 5 pkt proc. i na 30.06.2012 r. wynosi ponad 20%¹⁵.

Dane bezwzględne zawarte w tabeli 3 pozwalają obliczyć i zestawić wskaźniki płynności finansowej, podobnie jak miało to miejsce w tabeli 2.

Tabela 3. Aktywa obrotowe i zobowiązania krótkoterminowe sektora przedsiębiorstw średnich i dużych w latach 2011–2012

Lp.	Treść	30.06.2011		31.12.2012		30.06.2012	
		w mld zł	%	w mld zł	%	w mld zł	%
1.	Aktywa obrotowe ogółem w tym:	706,2	100,0	739,1	100,0	731,6	100,0
1.1	zapasy	188,4	22,7	197,9	26,8	204,3	27,9
1.2	należności krótkoterminowe	316,1	51,1	324,4	43,9	333,6	45,6
1.3	inwestycje krótkoterminowe	178,1	25,2	191,2	25,9	163,1	22,3
2.	Zobowiązania krótkoterminowe w tym:	472,6	100,0	501,9	100,0	510,2	100,0
2.1	kredyty bankowe i pożyczki	72,8	15,4	75,4	15,0	104,8	20,5
2.2	zobowiązania z tytułu dostaw i usług	245,9	52,0	274,7	54,7	263,2	51,6

Źródło: „Biuletyn Statystyczny” GUS 2012, nr 7, tabl. 35 i obliczenia własne.

Tabela 4. Wskaźniki płynności finansowej przedsiębiorstw średnich i dużych w latach 2011–2012 (w %)

Treść	30.06.2011	31.12.2011	30.06.2012
Wskaźniki płynności finansowej:			
I stopnia	37,7	38,1	32,0
II stopnia	104,5	102,7	97,4
III stopnia	149,3	147,2	143,5

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych zawartych w tabeli 3.

Obliczone i zestawione w tabeli 4 dane w sposób jednoznaczny wskazują na tendencję spadkową poziomu wszystkich trzech wskaźników płynności finansowej. Należy jednak dodać, że ich poziom jest wciąż wysoki, a wskaźnik gotówkowy w wysokości 32% nadal wskazuje na zachowanie znacznego poziomu płynności. Takie są dane i wskaźniki przeciętne. Występują jednak sygnały, że w 2012 r., zwłaszcza

¹⁵ Dla ścisłości należy dodać, jak informuje GUS, że od 1.01.2012 r. do tej pozycji zobowiązań zostały włączone wzajemne pożyczki jednostek wchodzących w skład grup kapitałowych

w II kwartale, coraz większa liczba przedsiębiorstw miała trudności z utrzymaniem wymaganego poziomu płynności finansowej; dotyczy to np. przedsiębiorstw budowlanych.

Konfrontując wskaźniki płynności dla całego sektora przedsiębiorstw według stanu na 31.12.2010 r. ze wskaźnikami ujętymi w tabeli 5, a dotyczącymi przedsiębiorstw średnich i dużych, możemy stwierdzić, że kolejne miesiące i kwartały lat 2011–2012 przyniosły wyraźną tendencję spadku wskaźników płynności, np. wskaźnik I stopnia spadł o 10 pkt proc.

Pogorszenie poziomu płynności finansowej sektora przedsiębiorstw jest faktem, który – jak się wydaje – należy wiązać z ogólnym spadkiem aktywności gospodarczej, jaki wystąpił w 2012 r., zwłaszcza w II kw. tego roku, na co wskazałem uprzednio. Poziom wskaźników płynności finansowej jest nadal wystarczająco wysoki i nie grozi w najbliższych miesiącach załamaniem. Mimo to istotna liczba przedsiębiorstw może mieć trudności z utrzymaniem płynności.

4. Wyniki finansowe sektora przedsiębiorstw

Drugim kluczowym problemem obok płynności finansowej w ocenie sytuacji finansowej przedsiębiorstw są wyniki finansowe. Na znaczenie dodatniego wyniku finansowego wskazałem uprzednio. Podobnie jak przy ocenie płynności finansowej dane podzieliłem na dwa okresy dotyczące całego sektora przedsiębiorstw oraz lata 2011–2012, w przypadku przedsiębiorstw średnich i dużych.

Wielkości bezwzględne jak też obliczone wskaźniki w wyodrębnionych okresach wskazują na zróżnicowane tendencje, mające swoje źródło w uwarunkowaniach makroekonomicznych, a także są odzwierciedleniem wpływu globalnych procesów gospodarczych, w tym zjawisk kryzysowych i recesyjnych gospodarki światowej. Polska gospodarka, w tym sektor przedsiębiorstw, jako ogniwo procesów globalnych, odczuwa także wpływ negatywnych skutków światowego kryzysu gospodarczego i finansowego, aczkolwiek skutki tego kryzysu jak dotychczas są mniej dotkliwe niż w innych krajach Unii Europejskiej, zwłaszcza strefy euro.

Podstawowe dane do oceny wyników finansowych sektora przedsiębiorstw zestawiałem w tabeli 5.

Dane bezwzględne, a także obliczone wskaźniki rentowności całego sektora przedsiębiorstw pozwalają odnotować wiele interesujących zjawisk.

Sektor przedsiębiorstw już w 2007 r. osiągnął wysoki wynik finansowy, tak brutto, jak i netto. W 2008 r. wynik brutto zmniejszył się o 35 mld zł, w tym też roku możemy dostrzec negatywne skutki światowego kryzysu gospodarczego i finansowego. Nie miały one jeszcze wyraźnego negatywnego skutku w innych wielkościach ekonomicznych. I tak PKB w cenach stałych w 2008 r. zwiększył się o 5,1%, zaś w roku 2009 tylko o 1,6%. W sektorze przedsiębiorstw już w 2009 r. możemy odnotować zwiększenie w stosunku do 2008 r. wyniku finansowego brutto o blisko 21 mld zł

i netto o 20 mln zł. W 2010 r. nastąpił dalszy wzrost wyniku finansowego brutto (o 16 mld zł) i netto (o 15 mld zł), w cenach bieżących.

Tabela 5. Wyniki finansowe sektora przedsiębiorstw w latach 2007–2010

Lp.	Treść	2007	2008	2009	2010
A. Wielkości bezwzględne (w mld zł)					
1.	Przychody z całokształtu działalności	2 156,0	2 378,7	2 394,1	2 560,0
2.	Koszty uzyskania przychodów	2 024,3	2 281,9	2 276,3	2 425,6
3.	Wynik finansowy brutto	132,0	97,0	117,8	133,8
4.	Wynik finansowy netto	109,8	77,9	97,5	112,5
5.	Aktywa ogółem	1 605,7	1 760,9	1 830,3	1 968,6
6.	Kapitały własne	918,9	959,2	1 025,2	1 099,1
B. Wskaźniki rentowności (w %)					
1.	Wskaźnik poziomu kosztów (2 : 1)	93,9	95,9	95,1	94,8
2.	Wskaźnik rentowności obrotu brutto (poz. 3 : 1)	6,1	4,1	4,9	5,2
3.	Wskaźnik rentowności obrotu netto (4 : 1)	5,1	3,3	4,1	4,4
4.	Wskaźnik rentowności aktywów (4 : 5)	6,8	4,1	5,3	5,7
5.	Wskaźnik rentowności kapitałów własnych (4 : 6)	11,9	8,1	9,5	10,2

Źródło: Rocznik Statystyczny GUS 2009, tabl. 1 (496), 3 (498), 4 (499), 6 (501) oraz Rocznik Statystyczny GUS 2011, tabl. 1 (485), 4 (488), 6 (490) i obliczenia własne wskaźników rentowności.

Powstaje zasadnicze pytanie: jakie były czynniki sprawcze zmian wyników finansowych? Działają tu dwa podstawowe czynniki: zmiany przychodów z całokształtu działalności oraz zmiany kosztów ich uzyskania. Oto wskaźniki zmian dla wybranych lat w %:

	$\frac{2008}{2007}$	$\frac{2009}{2008}$	$\frac{2010}{2009}$
• przychody z całokształtu działalności	110,3	100,6	106,9
• koszty całokształtu działalności	112,7	99,7	106,6

Powyższe dane wskazują na to, że w 2008 r. koszty w stosunku do 2007 r. rosły szybciej aniżeli przychody. Oznacza to, iż wpływały negatywnie na wynik finansowy. W kolejnych latach możemy odnotować nieco niższą dynamikę kosztów niż przychodów: w 2009 r. o 0,9 pkt proc., a w 2010 r. o 0,3 pkt proc. Zmiany wyniku

finansowego brutto w kolejnych latach występowały pod wpływem zmian, tak przychodów, jak i kosztów. Możemy sformułować następującą tezę: jeśli tempo wzrostu kosztów jest niższe od tempa wzrostu przychodów, to przyrost zysku wynika zarówno ze wzrostu przychodów, jak i względnej obniżki kosztów. Można jeszcze zwrócić uwagę na utrzymanie właściwych relacji wskaźników rentowności – dla lat 2007 i 2010 kształtowały się one następująco:

rentowność obrotu netto	< rentowność aktywów	< rentowność kapitałów
2007:5,1	< 6,8	< 11,9 (w%)
2010:4,4	< 5,7	< 10,2 (w%)

W świetle tych danych możemy stwierdzić, że czynnikami wzrostu poziomu rentowności sektora przedsiębiorstw były:

- przyrost przychodów z całokształtu działalności,
- relatywnie niższe tempo wzrostu kosztów aniżeli przychodów (z wyjątkiem roku 2008),
- poprawa produktywności aktywów,
- korzystne relacje struktury kapitałowej (źródeł finansowania aktywów).

Należy jednak dodać, że w 2010 r. poziom wszystkich wskaźników rentowności jest nadal niższy niż w 2007 r., a więc okresie przedkryzysowego w gospodarce światowej.

Wskaźniki poziomu kosztów oraz wskaźniki rentowności obrotu pozwalają bardziej przejrzysto ukazać zmiany wyników finansowych w rozpatrywanych latach. I tak wskaźnik poziomu kosztów w 2008 r. zwiększył się w stosunku do 2007 o 2 pkt proc. i wyniósł prawie 96%. W kolejnych latach miała miejsce korzystna dla wyników finansowych obniżka tego wskaźnika. Najniższy poziom wskaźników rentowności obrotu miał miejsce w 2008 r., zaś w następnych latach nastąpił ich wzrost. Należy jednak zauważyć, że w 2010 r. poziom wszystkich wskaźników rentowności był niższy niż w 2007. Wpływ zjawisk kryzysowych na kształtowanie wyników finansowych przedsiębiorstw jest wyraźny. Należy jednak wyraźnie podkreślić, że bezwzględne wyniki finansowe, a także poziom rentowności sektora przedsiębiorstw wskazują na to, iż są to wyniki korzystne, świadczące o rozpoznaniu wyzwań zewnętrznych i skutecznym przeciwdziałaniu zjawiskom kryzysowym i recesyjnym, jakie w tych latach miały miejsce w gospodarce światowej.

Lata 2011–2012 przyniosły zmienne tendencje w kształtowaniu wyników finansowych sektora przedsiębiorstw. Dane, które przytoczyłem niżej, dotyczą tylko przedsiębiorstw średnich i dużych, ale ich udział w kształtowaniu podstawowych wielkości finansowych (przychodów, kosztów, aktywów, kapitałów itp.) zawiera się w przedziale 75–80% całego sektora przedsiębiorstw (nie licząc przedsiębiorstw mikro, o zatrudnieniu do 9 osób). Można więc z dużym prawdopodobieństwem podstawowe tendencje odnieść do całego sektora przedsiębiorstw.

W tabeli 6 przedstawiłem tak wielkości bezwzględne, jak i wskaźniki rentowności w przekroju kwartalnym dla I półrocza obu porównywanych lat. Pozwoli to bardziej plastycznie ukazać występujące tendencje:

Tabela 6. Wyniki finansowe przedsiębiorstw średnich i dużych w latach 2011–2012 (w mld zł i %)

Lp.	Treść	Rok 2011	w tym:		Rok 2012		Wskaźniki zmian w %	
			I kw.	II kw.	I kw.	II kw.	$\frac{I \text{ kw. } 2012}{I \text{ kw. } 2011}$	$\frac{II \text{ kw. } 2012}{II \text{ kw. } 2011}$
1.	Przychody z całokształtu działalności	2 294,3	512,8	559,8	574,2	586,4	111,9	104,5
2.	Koszt uzyskania przychodów	2 169,5	485,5	520,4	545,3	559,6	112,3	107,6
3.	Wynik finansowy brutto	124,8	27,3	39,4	28,9	26,7	105,9	67,8
4.	Wynik finansowy netto	104,0	22,0	34,2	23,6	22,6	107,3	66,1
5.	Wskaźniki							
a.	Wskaźnik poziomu kosztów (2 : 1)	94,7	94,6	92,9	95,7	95,5	x	x
b.	Wskaźnik rentowności obrotu brutto (3 : 1)	5,4	5,3	7,0	5,0	4,6	x	x
c.	Wskaźnik rentowności obrotu netto	4,5	4,3	6,1	4,1	3,9	x	x

Źródło: „Biuletyn Statystyczny” GUS 2012, nr 7, tabl. 31 i obliczenia własne.

Dane bezwzględne i obliczone wskaźniki pozwalają odnotować kilka charakterystycznych zjawisk i tendencji:

- Jeszcze rok 2011 charakteryzował się pozytywnymi wynikami. Wskaźniki poziomu kosztów oraz rentowności obrotu kształtowały się na poziomie roku 2010 i były korzystne.
- W II kw. 2011 r. wskaźniki rentowności i poziomu kosztów były szczególnie korzystne, kształtowały się na rekordowym w ostatnich latach poziomie. Źródłem zysku był zarówno wzrost przychodów ze sprzedaży, jak i względna obniżka kosztów; wskaźnik poziomu kosztów w II kw. spadł do wielkości 92,9%.
- Pierwsze dwa kwartały 2012 r. w sposób istotny zmieniły sytuację; dotyczy to zwłaszcza II kwartału, w którym przychody wzrosły tylko o 4,5%, zaś koszty o 7,6% – w cenach bieżących. Wynik finansowy brutto i netto w II kw. 2012 r. obniżył się 32–34 %.
- Wynik finansowy netto za I półrocze 2012 r. był niższy w kwotach bezwzględnych o 10 mld zł w stosunku do I półrocza 2011 r.

Przedstawione niektóre dane, wskaźniki i tendencje wskazują na to, że mamy do czynienia, podobnie jak w latach 2008–2009, z istotnym pogorszeniem wyników

finansowych i poziomu rentowności. Osłabienie dynamiki przychodów i wyższe tempo wzrostu kosztów w stosunku do przychodów mogą ujemnie rzutować na wyniki całego roku 2012, a być może także 2013. Wyniki finansowe, poziom kosztów i rentowności w dłuższym okresie przekładają się na poziom płynności finansowej, a także zdolność przedsiębiorstw do rozwoju i ich strukturę kapitałową. Przeciwdziałanie tym niekorzystnym zjawiskom w funkcjonowaniu przedsiębiorstw jest złożone. Stanowi wyzwanie dla całego sektora przedsiębiorstw jak też organów kształtujących politykę gospodarczą państwa.

Zakończenie

Przedstawiłem wybrane problemy sytuacji finansowej polskiego sektora przedsiębiorstw w latach 2008–2012. Okres ten przypada na lata światowego kryzysu finansowego i gospodarczego, którego ujemne skutki odczuwa także polska gospodarka, w tym sektor przedsiębiorstw. Podejmowane przeciwdziałania, zwiększanie pomocy państwa wobec sektora przedsiębiorstw, banków, a także obywateli przyniosło pewne rezultaty. Zostały zahamowane niektóre negatywne zjawiska, ale skutki kryzysu bądź osłabienia aktywności gospodarczej nadal wywierają negatywny wpływ na sytuację społeczeństw wielu krajów – choćby takich jak Grecja, Hiszpania, Portugalia czy Włochy – członków UE, a także należących do strefy euro. Rok 2012 przyniósł pogłębienie niektórych zjawisk kryzysowych, a w polskiej gospodarce jest odczuwalny silniej niż pierwsza faza kryzysu w latach 2008–2009.

Dokonując syntezy sformułowanych ocen, chcę zwrócić uwagę na kilka problemów, które mają istotne znaczenie dla oceny sytuacji finansowej sektora przedsiębiorstw.

- Lata 2008–2012 przyniosły zmienne tendencje w rozwoju polskiej gospodarki. W pierwszym okresie światowego kryzysu (2008–2009) nastąpiło spowolnienie tempa wzrostu wielu wskaźników makroekonomicznych (PKB, wymiana z zagranicą, inwestycje, produkcja w przemyśle i budownictwie). W latach 2010–2011 miało miejsce odwrócenie tendencji spadkowych, a tempo wzrostu PKB w tych latach wyniosło ok. 4% (w 2009 r. tylko 1,6 %). Rok 2012 przyniósł kolejne istotne pogorszenie koniunktury gospodarczej.
- Sektor przedsiębiorstw dotychczas dość skutecznie przeciwdziałał negatywnym skutkom światowego kryzysu. Wystąpiły oczywiście wahania dynamiki rozwoju, a nawet bezwzględny spadek, np. wyniku finansowego netto ze 110 mld zł w 2007 r. do 77 mld zł w 2008 r., ale wiele zjawisk i procesów gospodarczych sektora przedsiębiorstw kształtowało się pozytywnie.
- Sektor przedsiębiorstw jako całość charakteryzuje się wysokim poziomem płynności finansowej. Spadek wskaźników płynności w I półroczu 2012 r. nie zagraża, jak się wydaje, powszechnym załamaniem płynności, ale jest wiele przedsiębiorstw mających trudności z terminowym regulowaniem zobowiązań,

wzrasta liczba upadłości przedsiębiorstw, w większości przypadków na skutek braku płynności i nikłych perspektyw jej odzyskania.

- Wyniki finansowe sektora przedsiębiorstw, a także poziom rentowności w latach 2008–2009 kształtowały się pod wpływem zjawisk kryzysowych w gospodarce światowej, ale należy wyraźnie podkreślić, że są to wyniki nadal korzystne, świadczące o rozpoznaniu przez przedsiębiorstwa wyzwań zewnętrznych i podejmowaniu skutecznych przeciwdziałań niekorzystnym skutkom zjawisk kryzysowych.
- Pierwsze miesiące roku 2012 r. przyniosły wyraźne osłabienie aktywności gospodarczej, co z kolei znalazło wyraz w pogorszeniu wyników finansowych i wskaźników rentowności, np. wynik finansowy netto – zysk w II kwartale 2012 był niższy o 11,6 mld zł (tj. o 34%) w stosunku do II kwartału 2011 r., a wskaźnik rentowności wyniósł 3,9 %, podczas gdy w II kwartale 2011 – 6,1 %.
- Struktura kapitałowa sektora przedsiębiorstw w latach 2008–2010 kształtowała się korzystnie. Wzrastał udział kapitałów własnych w finansowaniu aktywów. Znaczną część zysku netto przedsiębiorstwa przeznaczały na powiększenie kapitałów własnych, a więc na cele rozwojowe. W dużym stopniu czynnik ten działał na stabilizację kredytów i pożyczek jako źródeł finansowania zewnętrznego. Osłabienie dynamiki rozwojowej, a także pogorszenie wyników finansowych wpłynęło również na zahamowanie pozytywnych tendencji w kształtowaniu sytuacji kapitałowej.

Sytuacja finansowa sektora przedsiębiorstw w latach 2008–2012 wykazywała zmienne tendencje, ale możemy sformułować jej pozytywną ocenę. Możemy odnotować zachowanie w większości przedsiębiorstw płynności finansowej, uzyskanie dodatnich wyników finansowych będących źródłem kapitałów własnych. Stabilizacja sytuacji finansowej zawiera się także w korzystnej strukturze kapitałowej, czego wyrazem jest nadal przewaga kapitałów własnych w finansowaniu aktywów nad zobowiązaniami.

Zjawiska kryzysowe i recesyjne w gospodarce światowej mają niekorzystny wpływ na polską gospodarkę, w tym sektor przedsiębiorstw. Z tego też względu stała obserwacja i analiza zjawisk i procesów gospodarczych przez wszystkie ogniwa gospodarki i podejmowanie przeciwdziałań i przedsięwzięć rozwojowych jest, jak nigdy dotąd, kluczowym problemem funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstw. Projekcja tych przedsięwzięć wykracza poza ramy tego tekstu.

Bibliografia

1. „Biuletyn Statystyczny” GUS 2011, nr 7.
2. „Biuletyn Statystyczny” GUS 2012, nr 7.
3. „Biuletyn Statystyczny” GUS 2012, nr 11.

4. Bolkowska Z., Skowronek Cz., *Z dala od światowego kryzysu?*, „Przedsiębiorstwo Przyszłości. Kwartalnik Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa” 2012, nr 3 (12).
5. Rocznik Statystyczny GUS, 2011.
6. Rocznik Statystyczny GUS, 2012.
7. Skowronek Cz., *Sektor przedsiębiorstw w procesie transformacji polskiej gospodarki*, Annales UMCS, sectio H: Oeconomia, vol. XLIV, Lublin 2010.
8. Skowronek Cz., *Sytuacja finansowa sektora polskich przedsiębiorstw na tle zjawisk kryzysowych w gospodarce*, Annales UMCS, sectio H: Oeconomia, vol. XLIII, Lublin 2009.
9. Szacunek wstępny, GUS, Warszawa 2012.

Selected aspects of the corporate sector financial standing in terms of the macroeconomic conditions

Variable trends were shown in the financial standing of Polish non-financial corporate sector in 2008–2012. They resulted from significant fluctuations of the dynamics of economic processes. The negative impact of both global financial and economic crisis also affected the activity of the Polish corporate sector. The slowdown in the rate of growth, export and import dynamics, the absolute decline in investment (in 2009), the volatility of the zloty against the U.S. dollar and euro adversely affected the financial performance of companies. Despite these negative phenomena in the financial standings of enterprises it should be noted the required liquidity level positive financial results of capital structure improvement have been maintained in the majority of enterprises.

The year 2012 brought the deepening of the crisis in a number of countries. Polish enterprise sector recorded again a worsening financial situation. Outlooks for the future do not indicate that the 2013 is going to be exceptional. Further situation worsening must be taken into consideration. The corporate sector will continue to make profits, maintain financial liquidity in the majority of enterprises, and capital structure will have positive effect on the general situation of the financial sector.